

A KORAI KÁDÁR-RENDSZER

BEVEZETÉS

Évkönyvünk idei „dossziéja” a magyar forradalom utáni évek *hazai* viszonyait helyezi nagyító alá. A Kádár-rendszer első éveit mindenekelőtt a rendcsinálás és a megtorlás időszakának ismerjük. Ezen a felfogáson a dokumentumokra alapozott mai tárgyilagos vizsgálatnak sincs oka változtatni. Az MSZMP vezető testületeinek nemrég megjelent s az *Évkönyvben* is elemzett 1956. végi–1957. eleji jegyzőkönyvei meggyőzően bizonyítják, hogy Kádár és a pártvezetés minden más háttérbe szorító szempontja a párhatalom teljes visszaállítása és megszilárdítása, s az ennek útjában álló összes erők, csoportok és elemek kíméletlen megsemmisítése volt.

Ezt szem előtt tartva is érdemes kiszélesíteni a vizsgálat körét, s tüzetesebben megnézni, milyen volt az újjászerveződő párhatalom gazdasági és kultúrpolitikája, külpolitikai orientációja, igazságügyi és börtönrendszere, s hogy milyen hatással volt ez az időszak a magyar társadalomra, annak különböző rétegeire.

A Kádár-korszaknak ezek a kezdeti évei sajátosan helyezkednek el az 1956-ban lezárult Rákosi-rendszer és a 60-as években kezdődő fokozatos liberalizálódás, az úgynevezett puha diktatúra évei között. A kontinuitás és diszkontinuitás elemei itt sajátosan keverednek mindkét irányban, hiszen minden különbség ellenére végeredményben nem kétséges, hogy alapjában véve ugyanarról a rendszerről van szó. De az sem tagadható, hogy a társadalom különböző rétegei és csoportjai igen különbözőképpen élték meg ezeket a fordulatokat és változásokat.

Az 1957 és 1960 közti néhány év a forradalomban részt vettek, s így a megtorlások által közvetve vagy közvetlenül fenyegetettek számára a gyász, a rettegés és a szüntelen aggodás keserves időszakát jelentette, míg a társadalomnak a politikától távolabb álló csoportjai ugyanezt a hirtelen megnövekedett szabadság időszakának élték meg, hiszen a magánéletbe való sztálinista beavatkozások megszűntek, a mindennapi életben vagy a kultúrában addig érvényben volt korlátozások egy része is leomlott, és az új vezető garnitúrában volt annyi taktikai érzék, hogy levette az „osztályidegen” bélyeget a régi – keresztény és zsidó – középosztályról, amelynek jó része így Kádár hívévé szegődött.

E néhány bevezető sor, akárcsak az alább következő cikk- és dokumentumegyüttes, nem pótolhat egy későbbi – sürgetően szükséges – elemzést. Az itt közölt írások, úgy gondoljuk, sok új szempontot és ismeretet nyújtanak, de külön-külön és összességükben mégis elsősorban arra figyelmeztetnek, mennyi probléma vár még feltárára, ha közelmúltunk évtizedeit valóban meg akarjuk ismerni és érteni.

L. Gy.

